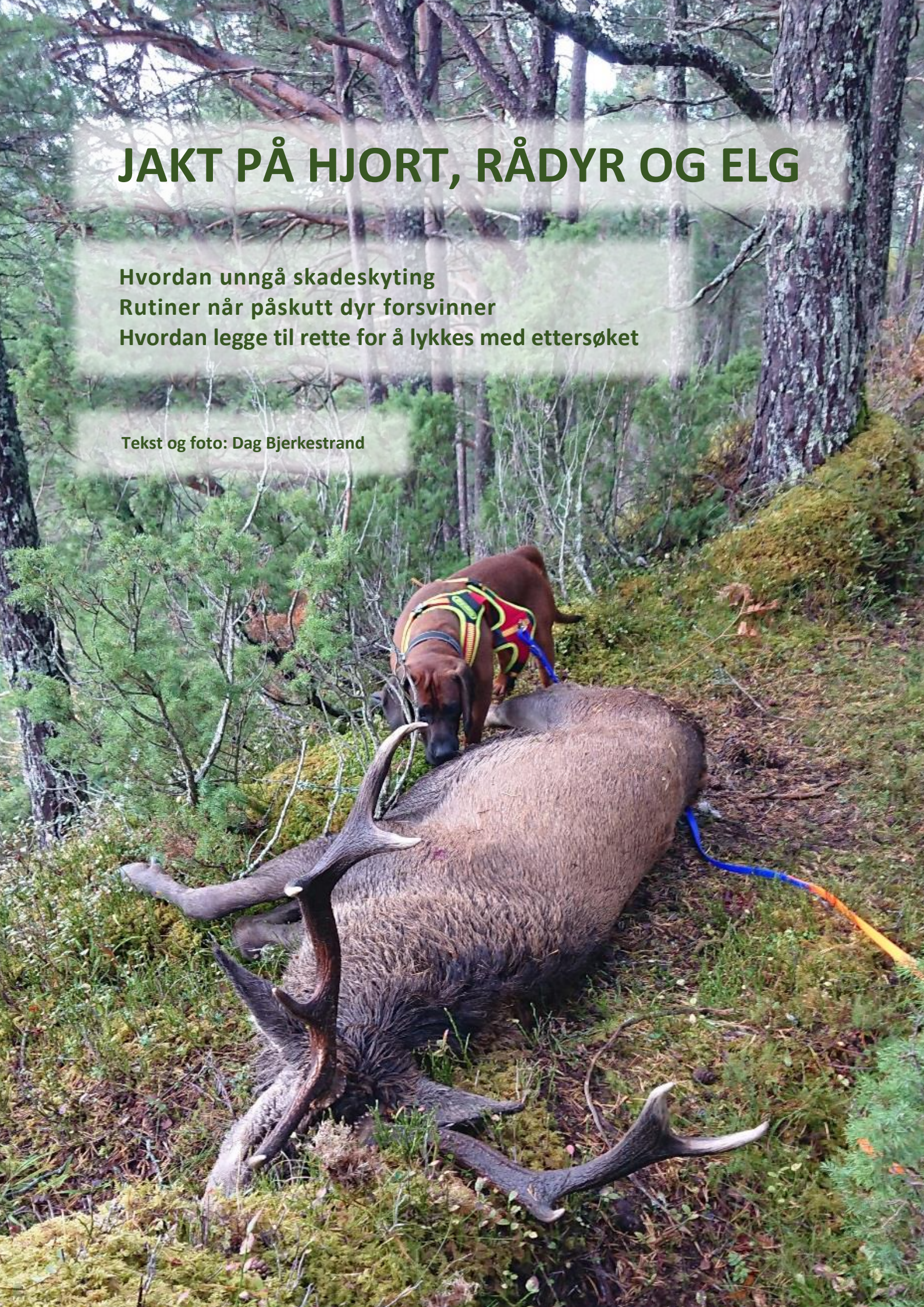

JAKT PÅ HJORT, RÅDYR OG ELG

Hvordan unngå skadeskyting
Rutiner når påskutt dyr forsvinner
Hvordan legge til rette for å lykkes med ettersøket

Tekst og foto: Dag Bjerkestrand

FORORD

Der det er mennesker innblandet vil det alltid gjøres feil, og så lenge det er mennesker som jakter vil det bli skadeskytinger. Men det er mye som kan gjøres for å redusere skadeskytingene til et minimum.

Alle ansvarsbevisste og ekte jegere setter sin jeger-ære i å felle viltet på en skikkelig måte, og å unngå skadeskyting. Men alle jegere som jakter mye vil før eller senere komme i en situasjon hvor de skadeskyter et dyr. Da er det viktig på forhånd å ha satt seg inn i rutinene ved en skadeskyting, og vite hva en skal gjøre for å optimalisere mulighetene for å få avlivet dyret i et påfølgende ettersøk.

For de fleste jegere er det en veldig negativ og trasig opplevelse å skadeskyte et dyr, og ofte får vedkommende en mer eller mindre selvpålagt «psykisk knekk». Dette er en sunn reaksjon, en får evaluert hva som gikk galt, og forhåpentligvis lært av det, slik at en unngår å gjøre den samme feilen igjen senere. Uansett er det ubehaget jegeren kjenner etter en skadeskyting ganske ubetydelig sett i forhold til smertene og lidelsene til det skadeskutte dyret.

Av respekt for det viltet vi jakter på plikter alle jegere å skaffe seg best mulig kunnskap om dette emnet.

Fagfeltet vi beveger oss inn i er enormt. I denne artikkelen er målet å forenkle og korte dette ned til en størrelse som gjør det overkommelig å lese og sette seg inn i. Snitthår på skuddplassen tar vi ikke med i denne artikkelen. Dette er et eget fagområde som er svært komplekst og som hører til under ettersøksjegerens ansvar- og fagområde.

I denne artikkelen skal vi derfor se litt på hva som forårsaker skadeskyting, hva vi kan gjøre av forberedelser før jakta begynner, og hva vi kan gjøre når vi er på jakt for å redusere risikoen for skadeskyting. Vi skal se på rutiner når dyret som er påskutt forsvinner, og på hva som skal gjøres hvis det blir skadeskyting for å sikre et best mulig utgangspunkt for et påfølgende ettersøk.

Formålet med artikkelen er å formidle kunnskap til jegerne om dette viktige temaet for å redusere skadeskyting og bidra til at ettersøkene etter skadeskutt hjortevilt blir mest mulig vellykkede.

Som siste vedlegg er det en komprimert liste over det mest nødvendige en jeger trenger å huske i en jaktsituasjon. Listen er ment å klippes ut og deles ut til jegerne på jaktlaget.

Innholdet i artikkelen er i utgangspunktet hentet fra tilgjengelig ettersøkslitteratur på et av de nordiske språkene, litt fra kunnskap jeg har tilegnet meg fra andre kilder, og en liten bit fra egen erfaring.

Underveis var jeg så heldig at Lars Mikkelsen, som er yrkesjeger og en av Danmarks aller beste og mest erfarne ettersøksjegere, satte av tid i sin travle hverdag og kom med mange råd og anbefalinger som er gjengitt i artikkelen. Det er jeg svært takknemlig for. Det har medført at de fleste ettersøksjegere også kan ha god nytte av å lese artikkelen.

En stor takk til Vidar Holthe og Dag Bakka som har lest gjennom og kommentert utkast til artikkelen. Og sist, men ikke minst, takk til min kone Marianne Langøy som kommet med forslag til forenklinger, klarere språkbruk, riktig bruk av referanser, bilderedigering og layout.

Bruk av deler av artikkelen, eller utklipp av artikkelen, betinger at det oppgis referanse.

Frei, den 06.05.2020.

INNHold

FORORD	2
1. HVORFOR BLIR DET SKADESKYTING?	5
Den menneskelige faktoren	5
Lite og feil treningsskyting	5
Skyting på langt hold	5
Skudd mot dyr i fart	6
Skudd på dyr i spiss vinkel	6
Skudd uten anlegg	6
Skuddredsel	6
Nervøsitet	6
Sjanseskudd	6
Manglende kunnskap om dyrenes anatomi	6
Skyting i dårlig lys	6
Manglende mental tilstedeværelse under jakta	6
Dårlige skytestillinger	7
2. FORBEREDELSE FØR JAKTA BEGYNNER	7
På skytebanen	7
Kunnskap om anatomi	8
I jaktterrenget	8
3. PÅ JAKT	9
4. FØR SKUDDET LØSNES	9
5. SKUDDPLASSERING	10
6. ETTER Å HA SKUTT	11
Når dyret faller til jorden som truffet av lynet	11
Når dyret faller innen synshold	11
7. NÅR DYRET SOM ER PÅSKUTT FORSVINNER	12
8. FINN SKUDDPLASSEN	13
9. MERKING AV SKUDDPLASSEN	14
10. SKUDDPLASSUNDERSØKELSE	15
1. Dersom du finner lungeblod og/eller lungebiter	15
2. Dersom du ikke finner lungeblod og/eller lungebiter	15
11. INTERVJU MED SKYTTER	16
12. VURDERING AV SKUDDPLASS OG SKUDDTEGN	16
13. GRUPPERING - FUNN PÅ SKUDDPLASS OG SKUDDTEGN	17
GRUPPE 1. Bogskudd, treff i lunger eller hjerte	17

GRUPPE 2. Treff i buken - vom, lever, nyrer, milt og tarmer.....	17
GRUPPE 3. Alle andre treff - fram og bakfot, hode, hals og ryggtagg.	17
GRUPPE 4. Mulig bomskudd	18
14. VENTETID FØR ETTERSØKET STARTES	19
Hvorfor ventetid.....	19
Påskyting på kveld og natt – Konflikt med ventetiden	20
15. PLANLEGGING OG ORGANISERING AV ETTERSØKET	21
16. ETTERSØKET	21
Når ventetiden er over	21
Jaktlag og forposter.....	22
Bruk av løs ettersøkshund.....	22
Mistanke om bomskudd.....	24
Eventuell friskmelding.....	24
17. ETTERSØKSJEGERENS ANSVAR	25
18. NÅR ETTERSØKET BLIR FOR KREVENDE	26
19. JEGERENS ANSVAR FOR Å HA TILGANG PÅ KOMPETENT ETTERSØKSPERSONELL	27
Offentlig krav til ettersøksavtale	27
Myndighetenes strategi, - kvantitet fremfor kvalitet	27
Ingen krav til kunnskap om ettersøk til hundefører	27
Hunder og hundeførere med lite erfaring.....	27
Inngå ettersøksavtale med de beste ettersøksjegerne	28
20. OFFENTLIG REGELVERK VED ETTERSØK.....	29
Varsling	29
Ettersøksplikt og ettersøksrett.....	29
Ettersøk dagen etter påskytingen	29
Avslutning av ettersøket	30
Lovverk.....	30
21. ET EKSEMPEL DER ALT BLE GJORT FEIL.....	31
REFERANSER.....	31
VEDLEGG	32
MER OM SKUDDPLASS OG SKUDDTEGN.....	32
MER OM VENTETID – sitater fra erfarne ettersøksjegere.....	34
PÅSKYTING AV HJORTEVILT - til utdeling til jegerne på jaktlaget	35

1. HVORFOR BLIR DET SKADESKYTING?

DEN MENNESKELIGE FAKTOREN

"Orsakerna till skadeskjutningar är många, men ett övergripande svar på frågan är att det är människan bakom kolven som orsakar skadeskjutningarna. Att hävda att det är tekniska orsaker, som exempelvis ojämn ammunition och opålitliga kikarsikten är rent nonsens. Likaså att säga att otur har varit inblandad i skeendet. Det är bara olika sätt att skylla ifån sig.

Det finns inget som tvingar jägaren att skjuta i en viss situation. Ändå gör man det fastän omständigheterna är besvärliga och utsikterna för att få iväg ett bra skott är små.

Den mänskliga faktorn har kommit in i bilden. "

(Anderson, Alf. Det viktiga eftersöket. Side 9.)

Slik som dette ønsker vi at jakta skal være. Lykke over at jakta gikk bra og glede over et velrettet skudd.

LITE OG FEIL TRENINGSSKYTING

Undersøkelser viser at jegere som skyter mindre enn 50 treningsskudd i året har mer enn dobbelt så stor sjanse for bom eller skadeskyting, enn jegere som skyter mellom 100 og 150 treningsskudd.

Mange jegere trener liggende skyting på banen, men skyter sittende eller stående på jakt.

(Bedre Hjortejakt 2003)

SKYTING PÅ LANGT HOLD

Skudd på over 150 meters hold gir 3 ganger mer skadeskyting enn skudd på under 50 meter.

Dobling av skuddavstand krever en firedobling i skyteferdighet. (Bedre Hjortejakt 2003)

SKUDD MOT DYR I FART

Skudd mot dyr i fart mangedobler kravet til skyteferdighet, og er trolig den viktigste årsaken til bom- og skadeskudd. (Bedre Hjortejakt 2003)

SKUDD PÅ DYR I SPISS VINKEL

Dyr som står på skrå har et betydelig mindre treffområde enn dyr som står med bredsiden til. Det blir derfor lettere at det blir dårlige treff, ofte havner slike skudd langt bak.

SKUDD UTEN ANLEGG

Stående og sittende skudd uten anlegg dobler sjansene for bom og skadeskyting. (Bedre Hjortejakt 2003)

URENT SKUDDFELT

Prosjektilet treffer eller sneier borti kvister, trær eller gras på veien fram til dyret. Prosjektilet ekspanderer eller skifter retning.

SKUDDREDSEL

Medfører napping i avtrekket, og kula treffer ikke der en siktet.

NERVØSITET

Nervøsitet når dyr et viser seg, og frem til skuddet er avgitt kan medføre en form for panikkhandling der jegeren ikke har kontroll verken over børsepipe eller seg selv, og skuddet går av uten at jegeren vet hvor han siktet eller traff. Kan også være delvis forårsaket av en forventning eller press fra resterende jaktlag om å skyte.

SJANSESKUDD

Det skytes uten å ha full kontroll over situasjonen, f.eks. når dyret er i ferd med å forsvinne. Spesielt kan dette forekomme i marginale situasjoner der det er et stort hanndyr, eller sent i sesongen med mange dyr igjen på kvoten.

MANGLENDE KUNNSKAP OM DYRENES ANATOMI

Spesielt kan dette forekomme når dyret står skrått, og skuddet havner langt bak i lungene eller i vom/tarmer.

SKYTING I DÅRLIG LYS

Ved skyting i dårlig lys kan det være vanskelig å se om dyret står vinkelrett på skytteren eller om det står på skrått. Slike skudd har lett for å havne for langt bak, vanlig at skuddet går inn i den ene lungeflappen og ut gjennom vom.

MANGLENDE MENTAL TILSTEDEVÆRELSE UNDER JAKTA

Mangel på mental tilstedeværelse og «jaktmodus» under jakta er ofte årsaken til dårlig konsentrasjon, dårlige vurderinger, stress og dårlig skyting på jakt. Overdreven bruk av elektronisk utstyr kan gjøre at jegeren verken er fysisk eller mentalt forberedt på dyr som plutselig dukker opp på posten, og at det blir slengt i vei dårlige skudd i stedet for å holde skuddet tilbake.

«Brug af mobiltelefon har jeg oplevet 2 gange i den forgangene sæson. En vil filme først inden han skød. Den anden læste mail eller sms og fik pludselig øje på dyr der stod foran ham. Jeg opfordre til: ``NÅR VI ER PÅ JAGT, GÅR VI PÅ JAGT``»
(Lars Mikkelsen pers. med.)

DÅRLIGE SKYTESTILLINGER

For å kunne gi et sikkert skudd må jegeren ha en god og behagelig skytestilling.

Det er ikke bare i Afrika en skytestokk er nyttig, på smygjakt etter nordisk hjortevilt er den også svært aktuell. Med litt trening vil en skytestokk gi betydelig stødigere og sikrere skudd. Flere jegere skyter bedre i stående stilling med skytestokk enn i andre skytestillinger. Her en Viper-Flex av dansk fabrikat.

Foto: Marianne Langøy

2. FORBEREDELSE FØR JAKTA BEGYNNER

PÅ SKYTEBANEN

Tren skyting i de skytestillingene som brukes under jakt. Bli vant til våpenet.

Mange besøk på skytebanen med et beskjedent antall skudd pr. kveld er mye bedre enn få besøk og mange skudd pr. kveld.

Lære seg sin egen begrensning i skyteferdighet i de ulike skytestillingene. Være oppmerksom på at disse grensene gjelder under optimale forhold på skytebanen der blinken står stille i 90 graders vinkel og under optimale lysforhold.

Skyt inn geværet med god jaktammunisjon og lær hvordan treffpunktet forandrer seg med avstand og sidevind på aktuelle skuddavstander under jakt.

Bruk jaktkuler av god kvalitet. Det er spesielt viktig for jakt på elg og stor hjort for de minste kalibrene som er godkjent for storviltjakt. For bly-kuler brukes loddede kulekonstruksjoner av de tyngste eller middels tunge kulevektene for kaliberet. For homogene «blyfrie» kobber/messing-kuler bør kulevekten være lettere.

KUNNSKAP OM ANATOMI

Lær deg hjorteviltets anatomi slik at du vet hvor skuddet skal plasseres. Samt at du også vet hvor skuddet skal plasseres både dersom du skyter oppover- og nedoverbakke samt litt skrått forfra eller bakfra. Det anbefales ikke å skyte slike skudd som førsteskudd under jakt, men ved behov for et evt. oppfølgingsskudd vil dette være viktig å kunne.

I JAKTTERRENGET

Vedlikehold og rydd alle poster og jakttårn/stiger som skal brukes under jakta.

Jaktlederen har et overordnet ansvar for at sikkerheten med bl.a. skytesektorer blir godt ivaretatt. Dette er arbeid som gjøres om sommeren, i god tid før jakta begynner.

«Her mener jeg også jaktlederen bør nevnes. Han har et stort ansvar for den enkelte jæger, får den optimale chance for at afgive et godt skud. (Passet's udformning, beskaffenhed og evt. begrænse synsfelt for lange skud)»

(Lars Mikkelsen pers. med.)

3. PÅ JAKT

- Finne en god skytestilling en kjenner seg komfortabel med.
- Være mentalt forberedt og i jaktmodus. Kutte ut og legge bort alt som kan forstyrre.
- Tenk gjennom egne begrensninger i skyteferdigheter i de ulike skytestillingene.
- Ikke skyte på dyr i bevegelse.
- Ikke skyte på dyr som står i for spiss vinkel.
- Passe på at skuddfeltet er fritt for kvist og gress.
- Passe på at det ikke står andre dyr bak dyret du skal skyte på, slik at et gjennomskudd skader andre dyr.
- Være ekstra forsiktig med skudd i dårlig lys.
- Dersom en kjenner seg ukomfortabel skal skuddet holdes tilbake.

4. FØR SKUDDET LØSNES

DET ER SÆRDELES VIKTIG Å KUNNE FINNE IGJEN SKUDDSTEDET DER DYRET STOD DA DET BLE PÅSKUTT. JEGEREN SKAL DERFOR UMIDDELBART FØR SKUDDET LØSNES MERKE SEG NØYAKTIG STEDET DYRET STÅR.

Tips: Legg merke til hva som er like bak dyret, f.eks. et spesielt tre eller noe som er lett å kjenne igjen. Skuddstedet ligger da på den rette linjen mellom der du skjøt fra og dette treet. Bruker du avstandsmåler i tillegg vet du antall meter fram til dyret. Når du går i rett linje fra der du skjøt fra og mot dette treet, og snur deg og måler antall meter tilbake til der du skjøt fra, skal skuddstedet være lettere å finne.

Her gjelder det å vente til riktig dyr stiller seg fritt med bredsiden til, merke seg hva som er like bak dyret, og evt. også måle avstanden. Når det er så mange dyr i en flokk vil en skadeskyting der det påskutte dyret følger flokken stille store krav til en ettersøkshund.

5. SKUDDPLASSERING

Dyret skal stå med bredsiden til.

Skuddet skal i utgangspunktet settes midt på bogen, eller «*On the shoulder*» som profesjonelle jegere i Afrika benevner det. Fordelen med slike skudd er at bogbladet eller bogbein treffes og gir en god skuddeffekt. Vanligvis er det kort fluktlengde ved slike skudd. En annen fordel er dersom dyret står litt på skrå vil en likevel skyte gjennom begge lungene. Spesielt ved jakt i dårlig lys eller på nattjakt etter hjort er bogskudd å foretrekke, da det er lett at dyret står litt på skrå uten at en ser det, og en kort fluktlengde er en fordel når en skal finne det påskutte dyret i mørket. Ulempen med bogskudd er at det kan ødelegges litt kjøtt ved treff i bein.

Et alternativ er lungeskudd der en setter skuddet like bak bogen. Det gir vanligvis mindre kjøttødeleggelse, men gir lengre fluktlengde etter skuddet. Med slike skudd er det viktig at dyret står helt rett med bredsiden til. Dersom dyret står litt på skrå er det lett at skuddet går inn i lungen på inngangssiden og ut gjennom vomma på utgangssiden. Det kan i verste tilfelle medføre et langt ettersøk, men fører uansett med seg et slakt som er tilgriset av vominnhold, mer arbeid, - og ikke salgbart kjøtt.

Stolt førstegangsjeger med sin første hjort

Hjerteskudd frarådes, det skal svært lite til at skuddet havner litt for langt bak og treffer lavt i vomma.

Skudd mot nakke, hals og hode frarådes på det sterkeste.

Tips ved jakt i dårlig lys: *Dersom du ser at dyret har fire bein, står dyret på skrå. Ser du bare en framfot og en bakfot, og dyret ikke er kort i kroppen, står dyret med bredsiden til.*

Ikke sett førsteskuddet mot hals eller hode. Det er svært små treffområder, og konsekvensene er stygge skadeskytinger, svært vanskelige ettersøk som ofte mislykkes, og langvarige lidelser med den sikre død som følge.

Her en spissbukk med avskutt kjeve som tilfeldigvis ble oppdaget og avlivet av en politipatrulje. Den hadde store mengder verk og puss i svelget og kroppen var inntørket og avmagret. Den hadde gått med skaden i mange dager.

6. ETTER Å HA SKUTT

NÅR DYRET FALLER TIL JORDEN SOM TRUFFET AV LYNET

«Vær opmærksom på dyr der falder til jorden som ramt af lynet, vær klar til at skyde igen. Når du har siddet 5-10 minutter går du med forsigtighed hen til dyret og være klar til af skyde igen. Tænk naturligvis på sikkerheden ved skudafgivelse. Er dyret ikke helt dødt skydes der om muligt på halsen. Afliv aldrig med kniv. Har flere eftersøgninger hvert år, hvor man ikke har været klar til at skyde igen eller man har forsøgt at nærme sig dyret med kniv, hvor dyret rejser sig og vi ser aldrig dyret igen.»

(Lars Mikkelsen pers. med.)

NÅR DYRET FALLER INNEN SYNSHOLD

- Sitt i ro i minst 5 minutter, og vær klar til å skyte igjen dersom dyret reiser seg.

- Gå fram mot dyret, men skru ned forstørrelsen på kikkerten og vær klar til å skyte, - dyret kan fortsatt være i live.

Perfekt skudd der rådyrbukken falt på stedet.

7. NÅR DYRET SOM ER PÅSKUTT FORSVINNER

Ofte faller ikke dyret på skuddstedet, men løper ut av syne for jegeren.

Det betyr ikke nødvendigvis at dyret er skadeskutt, fordi dyr med et godt treff i lunger/hjerte vanligvis har denne reaksjonen. Men man skal ta utgangspunkt i at dyret kan være skadeskutt og handle deretter.

«Alle dyr er truffet indtil en erfaren eftersøgshund har bevist det modsatte.»

(Pers med. Lars Mikkelsen)

**MAN SKAL TA UTGANGSPUNKT I AT DYRET KAN VÆRE SKADESKUTT
OG LEGGE FORHOLDENE TIL RETTE FOR Å SIKRE ET BEST MULIG
UTGANGSPUNKT FOR ET PÅFØLGENDE ETTERSØK**

-Sitt i ro i minst 5 minutter, se og hør.

I enkelte tilfeller kan dyret komme tilbake eller til syne for jegeren. Selv om dyret er ute av syne, kan en i noen tilfeller høre dyret, i enkelte tilfeller også høre at dyret faller.

Dersom det brukes løs hund under jakta er det viktig å få koblet denne så snart som mulig for å hindre at hunden drar etter det påskutte dyret. (Det er viktigere enn å sitte i ro i 5 minutter)

Etter å ha sittet i ro i minst 5 minutter:

1. Merke av stedet der du stod/satt/lå da skuddet ble avfyrt.
2. Avslutte all jakt på andre dyr på jaktlaget/jaktfeltet.

Noen ganger er det behov for å bruke hund selv om dyret har et godt treff. Her en rådyrbukk som med to gjennomskutte bøgger fra ei kule i 9,3x62 har løpt 70 meter i tett vegetasjon.

8. FINN SKUDDPLASSEN

Neste steg er å finne igjen skuddplassen der dyret stod da skuddet ble avfyrt. Selv om du gjorde det du kunne for å merke deg stedet dyret stod da du skjøt, kan det likevel være vanskelig å finne igjen dette stedet. Spesielt dersom det er på åpne områder, f.eks. på dyrket mark.

DET ER SPESIELT VIKTIG Å TRÅKKE MINST MULIG PÅ SKUDDPLASSEN.

**DERSOM DU IKKE FINNER SKUDDPLASSEN SKAL DU RINGE ETTER
ETTERSØKSJEGEREN SOM SKAL FINNE SKUDDPLASSEN MED SIN HUND.**

«Pas på du ikke stiller for store krav til den enkelte jæger for at finde skudstedet, men istedet lade en eftersøgshunde finde det. Jeg opfordre til at eftersøgsjægeren lader hunden finde skudstedet og ikke eftersøgsjægeren. Siger det fordi mine hunde lærer hurtigt hvis de følger min fod mod skudstedet giver det ofte resultat. Det samme gælder jægerens fod som de følger som en gang imellem giver resultat. Når så skudstedet ikke kan findes ved menneskelig indblanding så bruger hunden utroligt lang tid på at søge menneskefod frem for brudtegn på skudpladsen. Faktisk kan det være så udbredt at hunden vender sig om mod føreren og beder om hjælp, og så har vi først problemer. Min første eftesøgshund havde de tendenser takket være mine dårlige evner til at arbejde med hund.» (Pers. med. Lars Mikkelsen)

Stort bilde over.

Hår fra dyrets pels som er kuttet av kulas inngang eller utgang på dyret (snitthår) kan være det eneste som blir funnet på skuddplassen. Noen ganger langt færre hår enn på bildet. Det sier seg selv at disse er vanskelig å få øye på i høyt gress eller lyng. Selv om en ikke finner noe på skuddplassen kan dyret være truffet.

Lite bilde til høyre.

Her ses hårroten på hårene som en spiss. Disse hårene er ikke kuttet og er naturlig håravfall fra dyret.

9. MERKING AV SKUDDPLASSEN

Foto: Lars Mikkelsen

«Jeg opfordre til at man sætter 2 lange markeringsbånd eller lignende med 0,5 meters mellemrum på det formodede skudsted og et langt bånd i flugtreningen 2 meter længere fremme.»

«Her 2 bånd på det formodede skudsted og et i flugtreningen. Det er naturligvis lige meget hvad der bruges til markering, men 2 meget synlige emner på det formodede skudsted og et i flugtreningen, så undgår man megen tvivl som eftersøgsjæger. Oplever ofte selvom jægeren har markeret skudstedet så kan han ikke finde det når vi kommer frem. Bruger at uddele 2 meter bånd til alle jægere der er med på jagten. En variant er også det sidder i en lille platpose i alle tårne. Ja kun fantasien sætter grænser, men bare det hjælper de stakkels dyr 😊. Specielt når det er mørkt kan jægeren slet ikke finde skudstedet selvom han har sat sin skydestok eller lagt sin hat.» (Pers.med. Lars Mikkelsen)

10. SKUDDPLASSUNDERSØKELSE

Unngå å tråkke på skuddplassen. Sørg for at ingen andre i jaktlaget begynner å tråkke rundt på skuddplassen, eller følger etter sporet til det påskutte dyret.

Hvis du ikke har erfaring med skuddplassundersøkelse, skal dette overlates til ettersøksjegeren.

Skuddplass der et rådyr er truffet av et høyt bogskudd. Lungebit vises midt på bildet.

1. DERSOM DU FINNER LUNGEBLOD OG/ELLER LUNGEBITER

Lungeblod har ofte små luftblærer og det finnes ofte også lungebiter.

- Gå stille og forsiktig etter i retningen der dyret forsvant, men godt til side for sporet.
- Finner du ikke dyret innen ca. 150 meter fra skuddstedet, snu og gå tilbake og tilkall ettersøksekvipasjen.
- Ved et dårlig treff i lungene kan dyret ha gått langt. Vent i minimum 1 time før sporingen med hund begynner.

«Her skal man være **110% sikker** på at det er lungeblod, ellers skal man **ikke** gå etter.»

(Lars Mikkelsen pers. med)

2. DERSOM DU IKKE FINNER LUNGEBLOD OG/ELLER LUNGEBITER

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøksekvipasjen og vent til han/hun kommer.

Når ettersøksjegeren kommer utfører han/hun en grundig skuddplassundersøkelse. Det brukes godt med tid, og letes systematisk etter blod, snitthår, beinbiter, mageinnhold, tenner og andre deler fra dyret. Det må søkes både foran der dyret stod, til sidene, men også langt bak der dyret stod. Ofte kan en finne fragmenter fra dyret 10-15 meter bak der dyret stod da det ble påskutt.

Mange ettersøksjegere bruker et hvitt tøystykke for å stryke over vegetasjonen for lettere å finne blod. Det letes etter evt. innslag fra kulen i trær, vegetasjon og i bakken.

11. INTERVJU MED SKYTTER

Når ettersøksjegeren ankommer vil han/hun intervju skytteren og foreta en skuddplassundersøkelse.

Spørsmål som ofte blir stilt er:

- Antall skudd
- Falt dyret i skuddet?
- Forsvant dyret langsomt eller raskt?
- Stoppet dyret og så seg tilbake under flukten?
- Strittet det hår på dyret?
- Fulgte det flokken?
- Hodets stilling?
- Løp det på alle fire beina?
- Hvor mange dyr, og hvilken type dyr er det skutt på? Bukk, hind eller kalv?
- Har det vært hund etter dyret og er det sporet på av andre?
- Tidspunkt for påskytingen

(Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt. Side 79. Tips fra Lars Mikkelsen.)

12. VURDERING AV SKUDDPLASS OG SKUDDTEGN

En erfaren ettersøksjeger vil ofte kunne lese mye informasjon ut av en skuddplass.

Funn av snitthår, og å finne ut hvor disse kommer fra på dyrekroppen, er et meget omfattende håndverk som en ettersøksjeger bør kunne beherske, men som vi ikke skal komme inn på her.

Ut ifra funn på skuddplassen og intervju med skytteren kan ettersøksjegeren prøve å plassere situasjonen i en av de fire gruppene som er beskrevet i neste avsnitt.

Det kan være vanskelig eller umulig å konkludere med hvor et dyr er truffet når det er mangelfulle funn på skuddplassen. Under sporingen kan det bli gjort funn som indikerer hvilken skade dyret har.

Snitthår fra nakken på en voksen kronhjort.

13. GRUPPERING - FUNN PÅ SKUDDPLASS OG SKUDDTEGN

Med utgangspunkt i hvordan ettersøkene skal legges opp, kan en, dersom en har tilstrekkelige funn og opplysninger, prøve å plassere påskytingen i en av følgende forenklede fire hovedgrupper. Inndelingen i grupper er gjort av forfatteren. (En mer detaljert versjon av de fire gruppene er vedlegg til artikkelen.)

Beskrivelsene av skuddplass, skuddtegn, utføring av ettersøk og ventetid er i hovedsak hentet fra publikasjonene:

- Klokset, Magne. *Ettersøk. Opplæring, trening og bruk av ettersøkshunder.*
- Skogbrukets Kursinstitutt. *Ettersøk av skadet hjortevilt.* Skogkurs 2017.

GRUPPE 1. BOGSKUDD, TREFF I LUNGER ELLER HJERTE

Skuddtegn	Flykter i meget stor fart, ofte <u>med senket hode.</u>
Skuddplass	Luftbobleblandet blod. Lungebiter.
Utføring av ettersøk	Normalt ganske enkle ettersøk. Vanligvis tilstrekkelig med en sporhund, - sporing fram til et dødt dyr. Ved dårlige lungetreff kan dyret gå langt og leve ganske lenge.
Ventetid	<u>Minst 1 time.</u>

GRUPPE 2. TREFF I BUKEN - VOM, LEVER, NYRER, MILT OG TARMER.

Skuddtegn	Felles for de fleste treff: Krum rygg, trekker seg krampaktig sammen. <u>Vom:</u> Som regel moderat fart. <u>Lever og milt:</u> Kan forlate skuddplassen i høy hastighet, men også langsommere. <u>Nyrer:</u> Dette som oftest i smellen, men er raskt oppe igjen. <u>Tarmer:</u> Slår ofte bakut med bakbeina.
Skuddplass	Vom- eller tarminnhold, deler av vom, lever, nyrer, milt, tarmer.
Blod	Vom: Karakteristisk smak og lukt. Lever: Bitter smak.
Utføring av ettersøk	Vanligvis middels vanskelige ettersøk. Må ha en god sporhund, bør også ha stillende løshund.
Ventetid	Avgjørende å vente <u>minst 3 timer.</u>

GRUPPE 3. ALLE ANDRE TREFF - FRAM OG BAKFOT, HODE, HALS OG RYGGTAGG.

Skuddtegn	<u>Framfot:</u> Løper <u>med høyt hode.</u> Kan snuble/falle i starten, deretter hurtig flukt. <u>Ryggtagg:</u> Slått til jorden, kan ligge stille en stund, deretter sprelle med føttene. Dyret vil reise seg (sakte) og forlate skuddstedet. <u>Hode og kjeve:</u> Noen ganger dette rett ned i skuddet og deretter raskt opp og
-----------	---

	løpe skjelvende. Ofte riste på hodet. Noen ganger hengende kjeve. <u>Bakfot/lår</u> : Kan sparke kraftig bakover. Noen ganger se bakfoten dingle.
Skuddplass	<u>Fram- og bakfot</u> : Beinfliser som er runde på ut- og innsiden. Brusk fra ledd. Ofte lite blod, gråhvit beinmarg, kjøttbiter. <u>Ryggtagg</u> : Tynnveggede beinsplinter med porøst indre. <u>Hode/kjeve</u> : Tenner eller deler og fliser med emalje. Vevsbiter fra tunga, plateformet brusk fra mulen. <u>Bakfot/lår</u> : Beinfliser. Kjøttbiter.
Blod	Blod som ikke er lungeblod eller blod fra vom/tarmer.
Utføring av ettersøk	Ofte svært vanskelige ettersøk. Må ha en god sporhund, ofte avgjørende med stillende løshund for å lykkes.
Ventetid	<u>Ettersøket kan vanligvis startes raskt.</u>

GRUPPE 4. MULIG BOMSKUDD

Skuddtegn:	Dyret blir stående etter at en har skutt på det. Etter en kort flukt kan dyret stoppe opp og kikke, for deretter å løpe videre. Må ha kontrolløk. Kan være truffet.
------------	---

«Alle dyr er ramt indtil en erfaren eftersøgshund har bevist det modsatte.

For mig er et vomskud på kronvildt en af de anskydningstyper der giver størst udfordringer i forhold til om der er tref i dyret. Ofte er der ingen skudtegn og der findes kun nogle få indgangshår, i bedste fald også udgangshår. Det er denne anskydningstype jeg har, hvor meldingen går på både fra jæger og eftersøgshund, der ikke er træf i dyret.

At melde tilbage til en jæger der har lavet et bomskud og han er overbevist om der er træf i dyret er en stor beslutning og det kræver men virkelig at gjort et grundigt stykke analysearbejde.»

(Lars Mikkelsen pers. med.)

Vomskutt hjort funnet død.

14. VENTETID FØR ETTERSØKET STARTES

HVORFOR VENTETID

Når et dyr blir påskutt med et dårlig treff vil det ofte legge seg i et sårleie etter å ha løpt/gått et stykke. Vanligvis legger det seg slik at det har oversikt over sitt eget inn-spor og har dermed oversikt over evt. forfølgere.

Et slikt sårleie kan være ganske nært skuddplassen. Dersom det da kommer en jeger like etter at han har skutt, vil det skadde dyret raskt oppdage dette og stikke av.

Da vil det skadde dyret gå langt før det legger seg igjen, med det resultatet at ettersøket blir betydelig vanskeligere og ofte mislykket.

Å GÅ DIREKTE ETTER ET PÅSKUTT DYR UTEN SKUDDPLASSUNDERSØKELSE ER DEN VERSTE FEILEN EN JEGER KAN GJØRE

Derfor er det kun når en er 110% sikker på at en har funnet lungeblod på skuddplassen at en kan gå etter det påskutte dyret.

- Ved treff i buken (vom, lever, nyrer, milt og tarmer) går dyret vanligvis relativt raskt i sårleie. Ved slike treff er det ekstremt viktig at dyret skal få fred, og at det ventes i minst 3 timer før ettersøket starter.
- Ved dårlige lungetreff der f.eks. kun en lungeflipp er truffet, kanskje i kombinasjon med vomskudd, er det viktig at dyret får ligge minst 1 time før ettersøket begynner.
- Ved andre treff, slik som i fram- og bakfot, hode, hals og ryggtagg er det mer usikkert og varierende om dyret går i sårleie. I slike situasjoner er det blant erfarne ettersøksjegere noe ulik oppfatning om hvor raskt ettersøket skal startes. Ofte blir slike ettersøk startet så raskt som mulig.

Ettersøksjegeren må vurdere hele situasjonen, noen ganger er det uklart hvilken skade dyret har, og for å nyansere det hele tas det med uttalelser fra Lars Mikkelsen og Vidar Holthe:

«Mit bud på ventetid. Er det påskudt på formiddagen er det fint at starte på ettermiddagen. Er det påskudt lige før solnedgang starter jeg næste dags formiddag. Når det så er sagt er der naturligvis forhold der gjør at jeg beslutter noget andet.» (Lars Mikkelsen pers. med.)

«Vitringsforholdene er og avgjørende for utførelsen av ettersøket. Jorden puster ut når jordskorpen er varmere enn luften og puster inn når jordskorpen er kaldere enn luften. Ettersøk i åpent areal går så hurtig som mulig. I skog kan det vente.»

(Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt s 80. Lars Mikkelsen)

«Ved å vente for lenge kan vitringen bli så dårlig at det er store sjanser for å tape sporet. Likedan sporing på innmark kan være problematisk hvis en venter for lenge, og kanskje værforholdene gjør det vanskeligere, ikke nødvendigvis det at det blir mørkt.» (Vidar Holthe, pers.med.)

Ved påskyting av rådyr med hagle skal ettersøket startes omgående.

«Ettersøkshunden skal så hurtig som mulig settes på sporet, etter påskytingen»

(Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt side 76.)

Vellykket rådyrjakt med wachtelhund og hagle.

PÅSKYTING PÅ KVELD OG NATT – KONFLIKT MED VENTETIDEN

Mange påskytinger skjer på kvelden, kort tid før det mørkner. Da vil en kunne komme i en konflikt mellom dagslyset som forsvinner og ventetiden. I slike situasjoner blir ventetiden oftest den tapende part, og ettersøket påbegynnes for raskt.

Dersom dyret da har gått i sårleie er sjansene store for at dyret støykes, og at en aldri ser dyret igjen.

Min mening er at en heller burde ventet den tiden en skulle, og så gå på med kunstig lys. Eventuelt å vente til neste morgen. Det samme gjelder nattjakt på hjort. Ventetiden før et ettersøk skal starte er uavhengig av når på døgnet påskytingen har skjedd, eller hvor stresset og dårlig tid en mener å ha.

En ettersøksjeger kan oppleve et press fra jeger/jaktlag om å starte ettersøket raskere enn det som er forsvarlig. Når en ettersøksjeger blir tilkalt sent på kvelden eller på natten, har ofte jegeren og jaktlaget en forventning om at ettersøket skal starte umiddelbart og at dyret skal finnes innen kort tid, slik at de får slakte og komme seg i seng. Noen jegere kan være skeptiske med tanke på kjøttødeleggelse ved f.eks. å vente i 3 timer før et ettersøk på et vomskutt dyr begynner.

Det er derfor viktig at en jeger har kunnskap om ventetid og viktigheten av dette.

I vedlegget er det sitater fra flere erfarne ettersøksjegere som utdyper viktigheten av ventetiden.

15. PLANLEGGING OG ORGANISERING AV ETTERSØKET

Ut i fra funn på skuddplassen og intervjuet med skytteren bestemmer ettersøksjegeren hvordan det er mest hensiktsmessig at ettersøket skal legges opp og utføres. Når jakten har foregått i et jaktlag med flere personer planlegges ettersøket vanligvis i samråd med jaktlederen og jaktlaget, men ettersøksjegeren tar de endelige bestemmelsene.

«I forhold til brug af det øvrige jagtlag, (som kan være en god ide), er det vigtig at eftersøgsgjægeren samler alle de medvirkende og gør dem klart hvilke forventninger eftersøgsgjægeren har til dem. Sikkerhed, med eller uden våben, type af anskudning, blive på posten også efter 3 timer hvis ikke andet er sagt, sliphund eller ej, har eftersøgsgjægeren en fra jagtlaget med så er det uden våben, o.s.v»

(Lars Mikkelsen pers. med.)

Forpostering er ofte brukt dersom det er mulighet for det. Hvilket hundemateriale som er disponibelt og hvor dyret er truffet har mye å si for hvor hensiktsmessig forpostering er.

Hvis en kun har sporhund tilgjengelig, det er et beinskudd eller lignende skader, og en har et jaktlag tilgjengelig, er forpostering ofte brukt. Da blir det sporet med hund i line etter det skadde dyret med håp om at det kommer på en av postene.

Har en i tillegg til en god sporhund også en erfaren løshund på den aktuelle viltarten er forpostering ikke fullt så aktuelt.

«Ved brug af forposter giver det ikke mening i min verden at bruge løshund da dyret kommer i høj fart når den har en løs hund efter sig.» (Lars Mikkelsen pers. med.)

«Skal det settes ut forposter? Som regel bruker jeg ikke det. De har ofte ikke tålmodigheten, de treffer ikke dyret eller de skadeskyter et annet dyr, og så har man to ettersøk. Jeg har heller aldri en skytter med på ettersøket, med mindre det er en jeg kjenner godt»

(Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt. Lars Mikkelsen s 80.)

16. ETTERSØKET

NÅR VENTETIDEN ER OVER

Når ventetiden er over, og det evt. er satt ut forposter, begynner ettersøksjegeren å spore på det påskutte dyret.

I det videre ettersøket er det ettersøksjegeren sine kunnskaper, erfaring, dyktighet, utholdenhet og samspill med en godt trent og erfaren ettersøkshund som er mest avgjørende for utfallet av ettersøket.

Noen ettersøk er kun sporing noen 10-talls meter fram til et dødt dyr, mens andre ettersøk kan gå over kilometer og mil. Kanskje også neste dag og dagen derpå. Noen ganger vil det bli behov for å bruke løs ettersøkshund.

JAKTLAG OG FORPOSTER

Dersom det blir valgt å bruke jaktlaget til å postere er ettersøksjegeren øverstkommanderende under hele ettersøket, med jaktleder som styrer all kommunikasjonsflyt til resten av jaktlaget.

Ved bruk av forposter er det særdeles viktig at de som sitter på post har god disiplin og sitter stille og oppmerksomt frem til annen beskjed blir gitt.

Klare beskjeder og kommunikasjon, et klart hode, klare vurderinger og riktige avgjørelser dersom det kommer dyr på postene kan være avgjørende for om ettersøket lykkes eller mislykkes.

I verste tilfelle kan et friskt dyr bli skadeskutt slik at det blir to ettersøk. Eller at en av jegerne uten tillatelse forlater sin post for å gå innpå en stålos for den løse ettersøkshunden med de farene for vådeskudd som det kan medføre.

BRUK AV LØS ETTERSØKSHUND

«Ofte vil ettersøksekvipasjen støkke ut dyret fra sårleie. I slike tilfeller bør hunden kunne slippes for å stoppe dyret. Enten bør en da ha en komplett ettersøkshund, det vil si en hund som både behersker sporarbeid i line og i tillegg kan slippes løs for å stoppe dyret, eller en egen løshund som kan slippes..»

« I land som Danmark og Tyskland, som har et veldig høyt nivå på ettersøksarbeidet og hvor mange av de mest rutinerte ettersøksjegerne er profesjonelle, vil en hunderase som ikke har fysikken til å innhente et skadd rådyr og holde det fast/avlive det, ikke bli godkjent som ettersøkshund.»

(Tidsskriftet JAKT 3-2020 s 26 og 27)

Wachtelhund som under et trafikkettersøk stoppet et skadet rådyr.

Forenklet sagt står en skadet elg vanligvis godt for en stillende (losende) løshund, en tilstrekkelig skadet hjort står også bra for en stillende hund, mens et rådyr sjelden lar seg stanse kun av en losende hund. Ved bruk av løs hund på ettersøk av skadet rådyr kreves det en hund som fysisk stopper rådyret ved å dra det ned.

Som løshund på elg og hjort brukes elghunder eller viltsporhunder/schweisshunder av individer med egenskaper for å stanse dyr i stålos, for rådyr brukes tilstrekkelig langbeinte hunder som både er raske nok og med riktige egenskaper for å innhente og fysisk stoppe et rådyr som f.eks. er truffet i en framfot.

Vanligvis blir ettersøk i Norge utført med hunder som kun er sporhunder. Når en kommer i situasjoner der dyret går opp fra sårleie og går unna slik at en ikke kommer i nærkontakt med det skadde dyret, er det viktig å stoppe opp og tilkalle en kompetent løshund-ekvipasje.

Det har til tider vært fremsatt påstander om at bruk av løs ettersøk ikke er lovlig. Dette er feil. Det er både lovlig og et svært viktig verktøy. Det vises til artikkelen «*Bruk av løs ettersøkshund – er det lov?*» i tidsskriftet JAKT 3-2020, skrevet av advokat Pål S. Jensen samt kommentarer fra Miljødirektoratet til §23 i Forskrift om utøvelse av jakt, felling fangst:

«Skadet hjortevilt vil ofte bevege seg unna ettersøksekipasjen. Det kan da være hensiktsmessig at hunden gis anledning til å stoppe dyret. Slik hund må da slippes. For å oppnå størst mulig sannsynlighet for at hunden i slike tilfeller klarer å stoppe dyret, bør det fortrinnsvis benyttes erfarne hunder som tidligere har vist seg i stand til å stoppe dyr som prøver å trekke seg unna.»

Hannoveransk viltsporhund som har stilt et skadet rådyr i stålos.

Etter 2 km sporing kom vi til det andre sårleiet og fikk se det påkjørte rådyret gå opp. Hunden ble sluppet, og etter 500 meter fikk hunden stoppet dyret. Rådyret ble skutt i stålosen, det hadde brukket bakfot og store indre skader, bl.a. sprukken lever.

«Den største svakheten ved ettersøksarbeid er at både jegerforeninger og myndigheter tror at straks de har en sporhund så har de også en ettersøkshund. Særlig for mine kjære små rådyr er ettersøksarbeid noe annet og langt mer enn å spore opp et dødskutt dyr som ligger forendt. Kan du ikke slippe en vel dressert hund så blir det hele at du skyver det skadde dyret foran deg.» (Vidar Holthe, pers. med)

MISTANKE OM BOMSKUDD

Selv om en ikke finner noe på skuddplassen kan en aldri friskmelde et påskutt dyr kun på et slikt grunnlag. For det første er det ikke sikkert at det er den virkelige skuddplassen. Og dernest klarer ikke vi med våre begrensede sanser å finne alt på en skuddplass. Ofte hører en at «Det finnes ikke noe på skuddplassen!». Det er det umulig å vite. Her kan det ligge snitthår, fragmenter fra dyret og bloddråper uten at vi ser det.

Noen erfarne ettersøksjegere bruker hunden til å finne skuddplassen og til å markere det som ligger der. Det betinger normalt sett at hunden er trent på markering. Det er ingen selvfølge at en godkjent ettersøkshund etter det norske regelverket som kun er trent på blodspor uten videre vil markere bloddråper på en skuddplass.

Dersom en med 100% sikkerhet kan fastslå både hvor kulenedslaget er, hvor dyret stod i skuddøyeblikket samt hvor jegeren stod i skuddøyeblikket og på det grunnlaget helt klart kan påvise at dyret umulig kunne vært truffet er en kommet langt. Uansett må det spores etter det påskutte dyret (kontrollsøk).

EVENTUELL FRISKMELDING

Et påskutt dyr kan ikke friskmeldes uten at det har vært sporet med en erfaren ettersøkshund.

Ettersøksjegeren skal spore så lenge at han/hun kan gjøre seg opp en kvalifisert vurdering av om hvorvidt dyret er å anse som skadet eller om det har vært et bomskudd.

Blir det gjort funn av blod eller fragmenter fra dyret kan ikke dyret friskmeldes.

Det skal stor erfaring som ettersøksjeger til for å friskmelde et påskutt hjortevilt. En friskmelding er et stort ansvar og betinger at en med stor sikkerhet kan påvise at dyret ikke er truffet.

Dersom dyret etter en grundig og kompetent vurdering friskmeldes av ettersøksjegeren kan ettersøket/kontrollsøket avsluttes og jakt opptas på nye dyr.

Her er det noen som ikke har gjort jobben sin godt nok. Hjortekolle med godt treff funnet død av forbipasserende noen dager etter påskytingen. Har jegeren eller ettersøksjegeren konkludert med bomskudd og friskmeldt det påskutte dyret?

17. ETTERSØKSJEGERENS ANSVAR

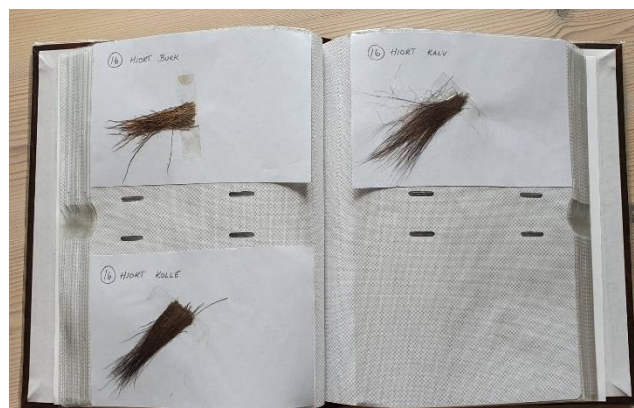
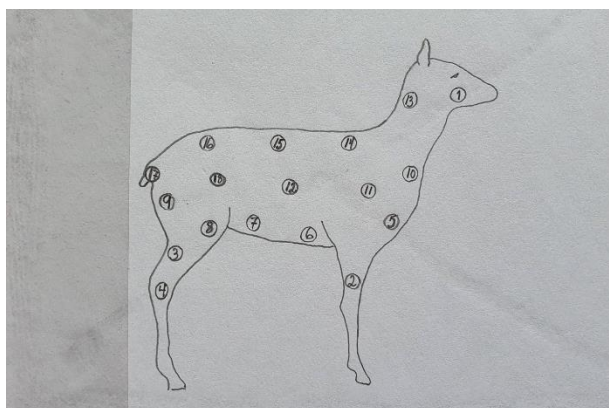
Den som påtar på seg oppgaven som ettersøksjeger påtar seg et stort ansvar. En ettersøksjeger må ha en genuin interesse for faget og på eget initiativ og interesse tilegne seg teoretisk og praktisk kunnskap og ferdigheter.

Den ferske ettersøksjegeren må begynne med å tilegne seg teoretisk kunnskap ved å lese all tilgjengelig litteratur om temaet, deriblant kunnskap om skuddplassundersøkelse og snitthår.

«Ved påskyting er avskutte hår (også kalt snitthår) ofte det eneste beviset på at dyret er truffet. Snitthår er et sort emne å sette seg inn i, men skal man kalle seg en ettersøksfantast og jobbe med håndtverket ettersøk, så er det ingen snarvei. En må bare i gang med å studere dette omfattende emne.»

(Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt. s 90. Lars Mikkelsen)

«Der er mange delte meninger om emnet og kun ganske få bruker det. Jo mere jeg bruker det jo mere finder jeg ud af jeg ikke ved.» (Lars Mikkelsen pers. med.)

Eksempel på hjemmelaget snitthårsbok

Med den teoretiske kunnskapen som grunnlag må ettersøksjegeren opparbeide seg egen erfaring under praktiske ettersøk.

Trening og samspill med hunden ved å lese dens kroppsspråk er særdeles viktig. Og ikke minst et godt nettverk med andre, og helst mer erfarne ettersøksjegere, for å utveksle erfaringer og kunnskap.

Han/hun må også være i god nok fysisk form og ha en mental innstilling og utholdenhet til å kunne løse ettersøk som blir vanskelige og som går over lange avstander.

«Min erfaring hos mig selv er, når man bliver slidt arbejder hjernen hen imod dyret ikke er hårdt såret og dermed ikke kan findes. Derfor er samarbejde med andre hundefører så vigtigt. Kan berette om mange ettersøg i den sammenhæng.» (Lars Mikkelsen pers. med.)

Etterhvert kan ettersøksjegeren få en forestilling om at han/hun behersker faget, men det er ofte kortvarig. To ettersøk er sjelden like, og «opparbeidede sannheter» står vanligvis for fall.

Ettersøk er et fag en aldri blir utlært i.

18. NÅR ETTERSØKET BLIR FOR KREVENDE

Alle har sine begrensninger, ikke minst gjelder det både for ettersøksjegere og ettersøkshunder. Alle kan ha sine dårlige dager, eller det kan være at ettersøket blir så vanskelig og krevende at det stopper opp. Det kan også være at det spores på det skadde dyret der dyret er så mobilt at det går unna ekvipasjen og en ikke kommer inn på det.

Ved slike tilfeller må en være så raus at en får tak i en ettersøksekvipasje som er bedre, eller som er bedre egnet, til akkurat dette ettersøket. Det er her det kommer frem hva ettersøksjegeren virkelig er lagd av.

Her må ettersøksjegeren vise en etikk og moral der hensynet til det skadde dyret går foran alt. Også egen prestisje. Det å hente inn en god løshund og sammen løse ettersøket på et benskutt dyr er så utrolig mye bedre enn å avblåse ettersøket og bortforklare med at «dyret klarer seg sikkert».

”Som hundförare måste jag kunna erkänna att min hund inte klarar den speciella uppgiften jag ställts inför. Man måste inse att det kan behövas en renodlad spårhund eller att en skällande hund är mer lämpad för uppgiften. Som hundförare bör jag vara medveten om min egen och hundens begränsningar och inte vara främmande för att anlitat ett mer erfarent ekipage. Detta är en form av samarbete, laganda och ej någon form av klander. Många djur har aldrig återfunnits på grund av att tjuriga hundförare envisats med att använda dåliga hundar. Det finns nämligen sådana. Odogliga hundförare också för den delen.” (Anderson, Alf. Det viktiga eftersöket. s 87.)

«Da jeg hadde bruk for hjelp, kontaktet jeg en ekvipasje på samme nivå som meg selv. Da fikk jeg bekreftet at dyret ikke kunne finnes. Hadde jeg derimot kontaktet en ekvipasje som var bedre, så hadde vi kanskje funnet dyret. Om hundeføreren bor 150 km unna betyr ikke noe, bare det er rette hund og fører» (Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt. Side 90. Sitat fra Lars Mikkelsen)

Skadet elgokse som ble sporet med sporhund og der oksen gikk unna foran oss uten at vi klarte å komme innpå.

Det ble så ringt etter en erfaren løshundjeger med en god elghund som bodde 1,5 times kjøring unna.

Da kvelden kom og mørket seg på var oksen stilt i stålos og skutt.

19. JEGERENS ANSVAR FOR Å HA TILGANG PÅ KOMPETENT ETTERSØKSPERSONELL

OFFENTLIG KRAV TIL ETTERSØKSAVTALE

I *Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst* er det et krav at alle jegere som jakter på elg, hjort eller rådyr skal ha en skriftlig avtale med en ettersøksekvipasje, så fremt ikke jegeren selv inngår i en godkjent ettersøksekvipasje.

For å bli «godkjent ettersøksekvipasje» har hunden sammen med føreren bestått en prøve på kunstige blodspor samt bestått en prøve på et ferskt spor etter hjortevilt i 30 minutter.

Det er ingen krav om re-godkjenning, eller at hundene brukes eller trenes på ettersøk.

MYNDIGHETENES STRATEGI, - KVANTITET FREMFOR KVALITET

De norske viltmyndighetenes grunntanke er at det er jegerens jakthunder som skal stå for ettersøkene på påskutt hjortevilt. Tanken er at desto flere – desto bedre. Pr 31.03.2020 er det 12 042 godkjente ettersøksekvipasjer i ettersøkshundregisteret til Norsk Kennel Klub.

Det sier seg selv at med så mange godkjente hunder og hundeførere blir det få ettersøk pr. hund. I Danmark er det til sammenligning kun ca. 190 godkjente ettersøksekvipasjer. Og mange av dem har mer enn 100 ettersøk pr år. Der er det også en egnethetsvurdering av hundeføreren for å bli godkjent.

For å bli god på noe må en ha erfaring. Det kreves også en viss egnethet og talent for å bli virkelig god, men får en ikke mengdetrening blir en aldri virkelig god. Med over 12 000 godkjente ekvipasjer, der de fleste er uerfarne, blir det tilsammen mange mislykkede ettersøk. Sannsynligvis ville en god del av disse ettersøkene kunne vært løst dersom det hadde blitt brukt erfarne hunder og hundeførere.

INGEN KRAV TIL KUNNSKAP OM ETTERSØK TIL HUNDEFØRER

I det offentlige regelverket vi har i Norge er det et paradoks at det er absolutt ingen krav til kunnskaper om ettersøk til de som skal utføre ettersøk etter påskutt hjortevilt. En trenger verken å ha bestått jegerprøve eller ha noen kurs eller prøve om ettersøk.

En del personer som påtar seg ettersøk for jaktlag har derfor dessverre lite eller ingen kunnskap både til ventetid, skuddplassundersøkelser, snitthår og annen nødvendig kunnskap om ettersøk.

HUNDER OG HUNDEFØRERE MED LITE ERFARING

Et vanlig fenomen når en setter en godkjent ettersøkshund uten erfaring på en skuddplass, er at hunden følger sporene etter jegeren som har tråkket i blod eller vominnhold og dratt det med seg på støvlene sine. Og det er ikke noe merkelig med det, for det er nettopp det hunden er trent på,- med å gå spor etter en sporlegger som også legger ut blod. Og har en i tillegg en uerfaren hundefører som ikke skjønner dette vil ettersøket gå i stå. I slike tilfeller det viktig å også ha en erfaren hund tilgjengelig.

For å være en ettersøksjeger og ettersøkshund i ordenes rette forstand kreves det mer trening, kunnskap og erfaring enn å kun bestå de to sporprøvene.

INNGÅ ETTERSØKSAVTALE MED DE BESTE ETTERSØKSJEGERNE

Jegerens ansvar er å inngå avtale med den/de beste ettersøksjegeren(e) som er å oppdrive. Ingen ettersøksjegere klarer å løse alle sine ettersøk, men når en har avtale med de beste ettersøksjegerne har jegeren de beste forutsetningene. Og når jegeren i tillegg følger rutineene når påskutt hjortevilt forsvinner, er alle odds tilstede for et vellykket ettersøk når en skadeskyting inntreffer.

I Norge finnes det mange gode ettersøksjegere og ettersøksekipasjer. Disse har mye erfaring og utfører mange jaktettersøk og offentlige ettersøk av påkjørt vilt i året. Mange av de erfarne ettersøksjegerne har også ettersøkshunder som om nødvendig kan arbeide løse for å kunne løse de virkelig vanskelige ettersøkene.

Og det er nettopp disse ettersøksekipasjene du som jeger skal lete opp og spørre om å få inngå ettersøksavtale med, selv om han/hun kanskje har 15 mil å kjøre.

TIL SYVENDE OG SIST HAR HVER ENKELT JEGER SELV ANSVARET FOR Å
INNGÅ AVTALE MED KOMPETENT ETTERSØKSPERSONELL SOM HAR
TILSTREKKELIG KUNNSKAP OG ERFARING FOR Å KUNNE LØSE ETTERSØKENE
SOM KAN OPPSTÅ

Den bayerske viltsporhunden Albert har gjort jobben sin for denne kvelden.

20. OFFENTLIG REGELVERK VED ETTERSØK

De viktigste punktene en jeger har å forholde seg til i det offentlige regelverket ved skadeskyting og ettersøk av hjortevilt i Norge er:

STOPPE ALL JAKT PÅ ANDRE DYR

Jegeren og jaktlaget som har skadeskutt storvilt, skal ikke oppta jakt eller påskyte nye dyr mens ettersøk pågår.

VARSLING

- Hvis det påskutte og antatt skadde dyret ikke blir funnet samme dag som det blir påskutt, skal dette varsles samme dag (vanligvis om kvelden) som påskytingen skjedde til viltansvarlig i kommunen. Om en ikke får varslet kommunen skal politiet varsles (tlf 02800) slik at det blir loggført og man har oppfylt varslingsplikten.

- Rettighetshaver skal også varsles og da er det mest vanlig å varsle valdansvarlig.

- Hvis ettersøket går inn på andre jaktfelt eller vald, bør man varsle jeger/jaktlag og valdansvarlig. Dersom det ikke lykkes å få tak i vedkommende, skal ikke ettersøket avbrytes, men fortsette.

- Før bruk av kunstig lys under ettersøket har jeger eller jaktleder plikt til å varsle kommune, politi og rettighetshaver (valdansvarlig) om dette.

ETTERSØKSPLIKT OG ETTERSØKSRETT

Ved et ettersøk har jeger/jaktlag både rett og plikt til å forfølge det påskutte dyret.

1. Hvis dyret er gått over på et annet vald gjelder forfølgingsretten og forfølgingsplikten bare ut samme dag som påskytingen skjedde.

2. Hvis dyret fremdeles befinner seg i eget vald gjelder forfølgingsretten og forfølgingsplikten også påfølgende dag.

ETTERSØK DAGEN ETTER PÅSKYTINGEN

1. Hvis dyret gikk over på annet vald samme dag som det ble påskutt har ikke jaktlaget noen forfølgingsrett dagen etter påskytingen. Viltansvarlig har da 2 alternativer:

Alt. A. Kommunen overtar ettersøket som et offentlig ettersøk.

Alt. B. Avslutte ettersøket.

2. Hvis det påskutte og skadde dyret fremdeles befinner seg i valdet det var påskutt i, er det normalt at jaktlaget med sin ettersøksjeger får beskjed fra viltansvarlig i kommunen om å fortsette ettersøket ut dagen etter at det ble påskutt.

Det skal ved slutten av andre dag tas ny kontakt med viltansvarlig i kommunen som informeres om ettersøket.

Dersom det skadde dyret ikke er funnet og avlivet denne dagen har viltansvarlig 2 alternativer:

Alt. A. Kommunen overtar ettersøket som et offentlig ettersøk.

Alt. B. Avslutte ettersøket.

I spesielle tilfeller kan kommunen ut i fra dyrevelferdshensyn overta ettersøket som et offentlig ettersøk uavhengig hvor lagt tid det er gått etter påskytingen.

AVSLUTNING AV ETTERSØKET

Når viltansvarlig bestemmer at ettersøket er avsluttet, har jeger/jaktlag ingen flere formelle forpliktelser overfor det påskutte dyret. Hvis det påskutte dyret i ettertid blir funnet dødt, er dyret å betrakte som fallvilt, og belastes ikke jegerens fellingskvote.

LOVVERK

Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst

«§ 27. ETTERSØKSPLIKT, FORFØLGINGSRETT OG AVLIVING AV SÅRET STORVILT

Den som under jakt eller forsøk på felling skadeskyter storvilt eller kongeørn, plikter å gjøre det en kan for å avlive dyret snarest mulig. Vedkommende plikter å forvisse seg om påskutt dyr er truffet eller ikke.

Jegeren og jaktlaget som har skadeskutt storvilt, skal ikke oppta jakt eller påskyte nye dyr mens ettersøk pågår. Innen valdets grenser skal ettersøk om nødvendig pågå ut dagen etter skadeskytingen. På annet vald opphører retten til ettersøk og felling ved utgangen av den dag skadeskutt storvilt kom inn på valdet, jf. lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 34. ...

Dersom pliktig ettersøk første dag er uten resultat, skal jeger eller jaktlag uten opphold underrette jaktrettshaver og kommunen eller nærmeste politimyndighet om de faktiske forhold. Jeger og jaktlag som har deltatt ved skadeskytingen av viltet, skal uten godtgjørelse bistå viltmyndighet eller politi i det videre ettersøk.»

Viltlovens § 20. (Bruk av kunstig lys)

«Til felling av vilt under jakt kan bare brukes skytevåpen med ladning av krutt.

Til jakt er bruk av hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle forbudt.

Bruk av selvskudd til felling av vilt er forbudt. Det samme gjelder bruk av kunstig lys i jaktøyemed, med følgende unntak:

a) åtejakt på rødrev, når lyskilden er fast montert

b) ettersøk av påskutt hjortevilt

c) avliving av vilt som er fanget levende i felle

Ved ettersøk som nevnt i tredje ledd bokstav b, har jegeren bevisbyrden for at påskytingen er lovlig.

Jegeren skal varsle politi, jaktrettshaver og kommunen om bruken av kunstig lys før ettersøket tar til.

Dersom varsling i vesentlig grad vil forsinke ettersøket, kan begrunnet melding om slik bruk av kunstig lys sendes samme instanser umiddelbart etter avsluttet søk. ...»

21. ET EKSEMPEL DER ALT BLE GJORT FEIL

Ei eldre hjortekolle ble funnet død av turgåer. Hjorten var påskutt med kun ett skudd rett bakfra som hadde gått inn i overkant av juret. Kula ble funnet i vomma. Ettersøket/skadeskytingen var ikke innmeldt til kommunen.

Resultatet ble store og langvarige dyrelidelser før kolla tilslutt døde.

REFERANSER

Anderson, Alf. Anderson, Alf. *Det viktiga eftersöket. Exempel och utvärderingar*. 1999.

Barkholt, Torben. *Schweisshunden – træning i sporarbejde og eftersøgning*. 1982.

Norges Jeger og Fiskerforbund i Møre og Romsdal. *Bedre Hjortejakt 2003*.

Klokset, Magne. *Ettersøk. Opplæring, trening og bruk av ettersøkshunder*.

Skogbrukets Kursinstitutt. *Ettersøk av skadet hjortevilt*. Skogkurs 2017.

Tidsskriftet «JAKT». Egmont Publishing. 3-2020. s 26-29. «*Bruk av løs ettersøkshund – er det lov?* Skrevet av advokat Pål S. Jensen.

MER OM SKUDDPLASS OG SKUDDTEGN

Mye av teksten for skuddplass, skuddtegn, utføring av ettersøk og ventetid er hentet fra publikasjonene:

- Klokset, Magne. *Ettersøk. Opplæring, trening og bruk av ettersøkshunder.*

- Skogbrukets Kursinstitutt. *Ettersøk av skadet hjortevilt.* Skogkurs 2017.

1. Bogskudd, treff i lunger eller hjerte

Skuddtegn	Flykter i meget stor fart <u>med senket hode</u>
Skuddplass	Lungebiter. Tynnveggede beinspliter fra ribben med porøst indre. Brusk fra bogblad eller ribbenas feste mot brystbenet. Beinbiter med rødaktig slimete belegg fra ribben eller brystbein.
Blod	Lyst luftbobleblandet. Kan være blåst gjennom såret eller munnen, da ofte skumblandet og seigt. Mye blod ved lave bogskudd (rådyr). Mindre blod med høye skudd. Kan forveksles med skade i luftstrupen og ved treff i framfot med beinmarg i blodet.
Utføring av ettersøk	Normalt ganske enkle ettersøk, vanligvis tilstrekkelig med en sporhund, - sporing fram til et dødt dyr. Ved dårlige lungetreff kan dyret gå langt og leve ganske lenge.
Ventetid	<u>Minst 1 time.</u>

2. Treff i buken - vom, lever, nyrer, milt og tarmer.

Skuddtegn	Felles for de fleste treff: Krum rygg, trekker seg krampaktig sammen. <u>Vom:</u> Ofte krum rygg. Som regel moderat fart, noen ganger raskt senke farten og stoppe og legge seg. <u>Lever og milt:</u> Kan forlate skuddplassen i høy hastighet, men også langsommere. <u>Nyrer:</u> Detter som oftest i smellen, men er raskt oppe igjen og flykter med utstrakt hale. <u>Tarmer:</u> Slår ofte bakut med bakbeina.
Skuddplass	<u>Vom:</u> Deler av vom, vominnhold. Mageinnhold på skuddplassen ofte blodblandet. Uten gjennomskyting bare enkelte drypp av mageinnhold og sjelden blod. Veldig mørke kjøttbiter kan komme fra mellomgulvet. <u>Lever:</u> Deler av lever. Grøtaktig masse blandet med blod. Vanligvis kombinasjon av lever/lunge eller lever/vom. Milt er rødsvart og glatt. Hinnen er lys rosa/grå. <u>Nyrer:</u> Nyrer er seigere og ikke så grøtaktig som lever. Det indre er lyst gult-

	gråhvit.
	<u>Tarmer:</u> Deler av vom/tarm. Tarminnhold. Tynnere mageinnhold, utvannet og veltygget.
Blod	Vom: Karakteristisk smak (og lukt). Glatt og fett hvis det gnis mellom fingrene. Lever: Mørkerødt brunaktig blod med evt. fragmenter av lever. Bitter smak.
Utføring av ettersøk	Vanligvis middels vanskelige ettersøk. Må ha en god sporhund, men bør også ha med en ettersøkshund med egenskaper som stillende løshund.
Ventetid	Avgjørende å vente <u>minst 3 timer</u>

3. Alle andre treff - fram og bakfot, hode, hals og ryggtagg.

Skuddtegn:	<u>Framfot:</u> Løper med høyt hode. Kan snuble/falle i starten, deretter hurtig flukt. Et avskutt fremben kan tegne som et perfekt bogskudd. <u>Ryggtagg:</u> Slått til jorden, kan ligge stille en stund, deretter sprelle med føttene. Dyret vil reise seg (sakte) og forlate skuddstedet, noen ganger sjanglende etterhvert stor hastighet. <u>Hode og kjeve:</u> Noen ganger dette rett ned i skuddet og deretter raskt opp og løpe skjelvende. Ofte riste på hodet. <u>Bakfot/lår:</u> Kan sparke kraftig bakover. Noen ganger se bakfoten dingle.
Skuddplass:	<u>Framfot:</u> Beinfliser som er runde på ut- og innsiden. Brusk fra ledd. Benmarg. Kanskje ikke blod på skuddplass, men små korte hår, små kjøttbiter, benmarg og små benbiter. <u>Ryggtagg:</u> Tynnveggede beinsplinter med porøst indre. Underhudsfett. Beinbiter med rødaktig slimete belegg fra virvler. <u>Hode/kjeve:</u> Tenner eller deler og fliser med emalje. Økt spyttproduksjon. Vevsbiter fra tunga med evt. læraktig hinne og tungemuskelatur, - mangler fibrer, geleaktig og glatt. Noen benbiter fra underkjeven er glatte både på ut- og innsiden og kan forveksles med fliser fra rørben. Plateformet brusk fra mulen. <u>Bakfot:</u> Ved lårsudd en del mindre og store kjøttbiter spredt over et stort område (rådyr). Ved lavt treff ofte lite eller ikke blod. Små korte hår, små kjøttbiter, benmarg og deler av rørben.
Blod	<u>Framfot:</u> Kan være oppblandet med gråhvit beinmarg. Kan forveksles med lungeblod. <u>Ryggtagg:</u> Ofte mye blod som avtar. Kan se blod på undersiden av vegetasjon som dyrets rygg har strøket seg på. <u>Hode/kjeve:</u> Blodblandet slim. Kan finnes i store mengder og avtar etterhvert. Halvsirkelform fordi dyret har svingt på hodet. <u>Strupe/luftrør:</u> oppblandet med luftblærer, kan ligge et godt stykke utenfor sporet. Ofte rikelig med blod.

Spiserør: Lite blod, skitten mørk farge, blandet med matrester. Blodet ligger vanligvis i sporet.

Utføring av ettersøk Ofte svært vanskelige ettersøk. I tillegg til en god sporhund bør det absolutt være med en erfaren ettersøkshund med egenskaper som stillende løshund.

Ventetid Ettersøket kan vanligvis startes raskt.

4. Mulig bomskudd

Skuddtegn: Dyret blir stående etter at en har skutt på det.

Etter en kort flukt kan dyret stoppe opp og kikke, for deretter å løpe videre.

Må ha kontrolløk. Kan være truffet.

MER OM VENTETID – sitater fra erfarne ettersøksjegere

For å understreke viktigheten av ventetid tas det med noen sitater fra erfarne ettersøksjegere:

«Rører du intet, men ringer efter schweisshunden omgående, har vi ved råvildt 90% chance for at få dyret. Søger du selv ud ad sporet, må oppgive og sætter en ikke-optrænet hund på sporet, som også må oppgive, har vi 90% chance for ikke å få det.»

(Barkholt, Torben. Schweisshunden – træning i sporarbejde og eftersøgning s 48)

«Har hjorten fått minst 3 timer etter påskyting til å gå og legge seg i fred i sårleie, vil en sporsikker og stillferdig hund og fører kunne avlive hjorten i sårleie i enkelte situasjoner. Men de reiser seg ofte fra sårleie og da trenger man å slippe hund.»

(Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt. s 78)

«Etter å ha vurdert hvor dyret er truffet, beslutter jeg om ettersøket skal vente noen timer eller vente til neste dag. Å vente til neste dag er etter manges mening i strid med loven om human jakt i Norge, men det er en feilaktig oppfatning at ettersøket skal iverksettes med en gang. Dyret skal avlives hurtigst mulig. Det er ettersøksjegeren som må avgjøre i hvert enkelt tilfelle hva sjansen for raskest mulig faktisk er. I mange tilfeller vil det være å gå på dagen etter.»

(Skogbrukets Kursinstitutt. Ettersøk av skadet hjortevilt. s 80. Lars Mikkelsen)

«Generelt kan vi si at kroppsskader, som f.eks. treff i vom, tarmer, nyrer og lever er de vanligste formene for skadeskyting. Ettersøk på slike dyr bør ikke starte før tidligst 3 timer etter at skaden oppstod. Grunnen til dette er at dyr med slike skader, dersom de ikke blir skremt opp på ny, relativt raskt legger seg i sårleie og sløves ned. Erfaringen viser at når disse forutsetninger er tilstede er slike ettersøk relativt enkle. Normalt blir slike dyr avlivet innenfor en avstand på 200-400 meter fra skuddplassen.» (Klokset, Magne. Ettersøk. s 60.)

«De verste skadene en ettersøksjeger har å hanskes med er skader i føtter. Etter kort tid tilpasser dyret seg skaden og flykter lett på tre bein. Denne form for skade vil jeg benevne som «ettersøksjegerens mareritt». Dyr med slike skader er i den første tiden etter at skaden oppstod svært vare og observante og de holder hele tiden unna for ekvipasjen. Det mest fornuftige ved slike skader er å vente 2-3 timer før søket starter, plassere ut poster på strategiske plasser og forsøke å drive dyret mot postene. Her må en ikke glemme å sette ut bakpost.» (Klokset, Magne. Ettersøk. s 61.)

PÅSKYTING AV HJORTEVILT - til utdeling til jegerne på jaktlaget

PÅSKYTING AV HJORTEVILT

Før du skyter:

Merk deg hvor dyret står slik at skuddplassen kan finnes igjen.

Etter å ha skutt:

I alle situasjoner:

- Sitt alltid i ro i minst 5 minutter
- Vær klar til et evt. oppfølgingsskudd.
- Skru ned forstørrelsen på kikerten før du går fram mot dyret.

- Dersom dyret faller til jorden som truffet av lynet:

Dyret kan plutselig reise seg og stikke av. Vær på vakt, gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte.

- Dersom dyret faller innen synshold:

Gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte. Dyret kan fortsatt være i live.

- Dersom dyret som er påskutt forsvinner:

1. Ikke gå etter dyret.
2. Merk stedet du skjøt fra, finn skuddplassen og merk denne.

- Dersom du finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Gå stille og forsiktig etter dyret, men godt til side for sporet.
- Finner du ikke dyret innen ca. 150 meter fra skuddstedet, snu, gå tilbake og tilkall ettersøkekvipasjonen. Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du IKKE finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen . Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du ikke finner skuddplassen eller noe på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen.

PÅSKYTING AV HJORTEVILT

Før du skyter:

Merk deg hvor dyret står slik at skuddplassen kan finnes igjen.

Etter å ha skutt:

I alle situasjoner:

- Sitt alltid i ro i minst 5 minutter
- Vær klar til et evt. oppfølgingsskudd.
- Skru ned forstørrelsen på kikerten før du går fram mot dyret.

- Dersom dyret faller til jorden som truffet av lynet:

Dyret kan plutselig reise seg og stikke av. Vær på vakt, gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte.

- Dersom dyret faller innen synshold:

Gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte. Dyret kan fortsatt være i live.

- Dersom dyret som er påskutt forsvinner:

1. Ikke gå etter dyret.
2. Merk stedet du skjøt fra, finn skuddplassen og merk denne.

- Dersom du finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Gå stille og forsiktig etter dyret, men godt til side for sporet.
- Finner du ikke dyret innen ca. 150 meter fra skuddstedet, snu, gå tilbake og tilkall ettersøkekvipasjonen. Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du IKKE finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen . Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du ikke finner skuddplassen eller noe på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen.

PÅSKYTING AV HJORTEVILT

Før du skyter:

Merk deg hvor dyret står slik at skuddplassen kan finnes igjen.

Etter å ha skutt:

I alle situasjoner:

- Sitt alltid i ro i minst 5 minutter
- Vær klar til et evt. oppfølgningsskudd.
- Skru ned forstørrelsen på kikkerten før du går fram mot dyret.

- Dersom dyret faller til jorden som truffet av lynet:

Dyret kan plutselig reise seg og stikke av. Vær på vakt, gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte.

- Dersom dyret faller innen synshold:

Gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte. Dyret kan fortsatt være i live.

- Dersom dyret som er påskutt forsvinner:

1. Ikke gå etter dyret.
2. Merk stedet du skjøt fra, finn skuddplassen og merk denne.

- Dersom du finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Gå stille og forsiktig etter dyret, men godt til side for sporet.
- Finner du ikke dyret innen ca. 150 meter fra skuddstedet, snu, gå tilbake og tilkall ettersøkskvipasjonen. Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du IKKE finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkskvipasjonen . Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du ikke finner skuddplassen eller noe på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkskvipasjonen.

PÅSKYTING AV HJORTEVILT

Før du skyter:

Merk deg hvor dyret står slik at skuddplassen kan finnes igjen.

Etter å ha skutt:

I alle situasjoner:

- Sitt alltid i ro i minst 5 minutter
- Vær klar til et evt. oppfølgningsskudd.
- Skru ned forstørrelsen på kikkerten før du går fram mot dyret.

- Dersom dyret faller til jorden som truffet av lynet:

Dyret kan plutselig reise seg og stikke av. Vær på vakt, gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte.

- Dersom dyret faller innen synshold:

Gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte. Dyret kan fortsatt være i live.

- Dersom dyret som er påskutt forsvinner:

1. Ikke gå etter dyret.
2. Merk stedet du skjøt fra, finn skuddplassen og merk denne.

- Dersom du finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Gå stille og forsiktig etter dyret, men godt til side for sporet.
- Finner du ikke dyret innen ca. 150 meter fra skuddstedet, snu, gå tilbake og tilkall ettersøkskvipasjonen. Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du IKKE finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkskvipasjonen . Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du ikke finner skuddplassen eller noe på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkskvipasjonen.

PÅSKYTING AV HJORTEVILT

Før du skyter:

Merk deg hvor dyret står slik at skuddplassen kan finnes igjen.

Etter å ha skutt:

I alle situasjoner:

- Sitt alltid i ro i minst 5 minutter
- Vær klar til et evt. oppfølgningsskudd.
- Skru ned forstørrelsen på kik kert en før du går fram mot dyret.

- Dersom dyret faller til jorden som truffet av lynet:

Dyret kan plutselig reise seg og stikke av. Vær på vakt, gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte.

- Dersom dyret faller innen synshold:

Gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte. Dyret kan fortsatt være i live.

- Dersom dyret som er påskutt forsvinner:

1. Ikke gå etter dyret.
2. Merk stedet du skjøt fra, finn skuddplassen og merk denne.

- Dersom du finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Gå stille og forsiktig etter dyret, men godt til side for sporet.
- Finner du ikke dyret innen ca. 150 meter fra skuddstedet, snu, gå tilbake og tilkall ettersøkekvipasjonen. Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du IKKE finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen . Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.
- **Dersom du ikke finner skuddplassen eller noe på skuddplassen:**
- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen.

PÅSKYTING AV HJORTEVILT

Før du skyter:

Merk deg hvor dyret står slik at skuddplassen kan finnes igjen.

Etter å ha skutt:

I alle situasjoner:

- Sitt alltid i ro i minst 5 minutter
- Vær klar til et evt. oppfølgningsskudd.
- Skru ned forstørrelsen på kik kert en før du går fram mot dyret.

- Dersom dyret faller til jorden som truffet av lynet:

Dyret kan plutselig reise seg og stikke av. Vær på vakt, gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte.

- Dersom dyret faller innen synshold:

Gå fram mot dyret, og vær klar til å skyte. Dyret kan fortsatt være i live.

- Dersom dyret som er påskutt forsvinner:

1. Ikke gå etter dyret.
2. Merk stedet du skjøt fra, finn skuddplassen og merk denne.

- Dersom du finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Gå stille og forsiktig etter dyret, men godt til side for sporet.
- Finner du ikke dyret innen ca. 150 meter fra skuddstedet, snu, gå tilbake og tilkall ettersøkekvipasjonen. Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.

- Dersom du IKKE finner lungeblod eller lungebiter på skuddplassen:

- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen . Ikke trakk på eller rundt skuddplassen.
- **Dersom du ikke finner skuddplassen eller noe på skuddplassen:**
- Ikke gå etter det påskutte dyret.
- Tilkall ettersøkekvipasjonen.

